

Nr 11.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående ökad semesterersättning för arbetstagare.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 102, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Dahlgren m. fl.* föreslagit, att »riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till ökad semesterersättning för arbetstagare».

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Nu gällande semesterlag, *lagen den 29 juni 1945 om semester*, äger enligt 1 § tillämpning å arbetstagare i allmän eller enskild tjänst med undantag av sådana arbetstagare hos staten, för vilka gälla särskilda föreskrifter rörande semester.

Har mellan arbetsgivare och arbetstagare träffats avtal, som innefattar avstående från rätt till semester eller i något avseende mindre förmåner för arbetstagare än vad i semesterlagen stadgas, är avtalet enligt 2 § i sådan del ogillt med mindre annat i lagen anges.

I 3 § stadgas, att arbetstagare på grund av det arbete, som han under ett kalenderår (kvalifikationsår) utfört för arbetsgivarens räkning, äger rätt att av denne erhålla semester. Såsom kvalifikationsår må, såframt överenskommelse därom träffas, gälla annan period av samma längd. Semester skall utgå under året näst efter kvalifikationsåret. Under semester skall lön utgå.

Enligt 4 § är arbetstagare, som utför arbetet i sitt hem eller eljest under sådana förhållanden att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande, icke berättigad till semester utan äger i stället uppbära *särskild semesterlön*.

I 5 § stadgas, att arbetstagare, som lämnar sin anställning eller entledigas därifrån, innan han åtnjutit semester eller semesterlön, vartill han förvärvat rätt enligt semesterlagen, skall erhålla ersättning därför (*semesterersättning*).

Enligt 7 § utgår semester med en dag för varje kalendermånad av kvalifikationsåret, under vilken arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört arbete å minst sexton dagar, och med ytterligare en halv dag för varje sådan månad, därest arbetstagaren vid månadens ingång ej fyllt aderton år. Om förlängd semester för vissa arbetare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete finnas bestämmelser i särskild lag.

Angående storleken av lönen under semestern stadgas i 14 §, att arbetstagare, som är avlönad med tidlön, beräknad för vecka eller längre tidsenhet,

äger uppbära den å semestertiden belöpande lönen. Annan arbetstagare äger för varje semesterdag uppbära lön med belopp, motsvarande hans genomsnittliga dagsinkomst under de dagar av kvalifikationsåret, å vilka han utfört arbete för arbetsgivarens räkning. Hänsyn skall därvid icke tagas till sådant tillägg till lönen, som utgått för tid utöver den för arbetstagaren normala arbetstiden (övertidstillägg). För arbetstagare, som icke är avlönad med tidlön, beräknad för vecka eller längre tidsenhet, må överenskommelse träffas om annan beräkning av lönen än den i lagen föreskrivna, såframt överenskommelsen har form av kollektivavtal och å arbetstagsarsidan slutits eller godkänts av organisation, som enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt är att anse såsom huvudorganisation.

I 17 § stadgas, att arbetstagare, som avses i 4 §, är berättigad till särskild semesterlön för varje sådant kalenderkvartal av kvalifikationsåret, varunder hans arbetsinkomst hos arbetsgivaren uppgår till belopp, motsvarande minst sexton gånger den genomsnittliga dagsförtjänsten å orten för arbete av den art, varom fråga är, under en arbetstid av åtta timmar. Börjar kvalifikationsåret vid annan tidpunkt än kvartalsskifte, skall beräkningen grunda sig å envar av de perioder om tre månader som, räknade från början av kvalifikationsåret, falla inom detta.

Enligt 18 § utgör semesterlönen för arbetstagare, som avses i 4 §, fyra procent av arbetstagarens sammanlagda arbetsinkomst hos arbetsgivaren under de kalenderkvartal eller däremot enligt 17 § svarande perioder av kvalifikationsåret, för vilka rätt till semesterlön föreligger, samt ytterligare två procent av arbetsinkomsten för kvartal eller period vid vars ingång arbetstagaren ej fyllt aderton år.

Enligt 20 § skall semesterersättning bestämmas enligt de för bestämmande av lön under semester och semesterlön stadgade grunderna. Vid beräkning av semesterersättningens storlek skall, där arbetstagaren var avlönad med tidlön, beräknad för vecka eller månad, av lönen å varje dag, för vilken semesterersättning skall utgå, anses belöpa vid veckolön en sjättedel och vid månadslön en tjugofemtedel.

Motionärerna uppgiva, att de vid 1946 års riksdag motionerat om utredning i syfte att åstadkomma billigare semesterresor för arbetstagare. Härmed avses uppenbarligen motionen II: 86 av herr Dahlgren m. fl. vid nämnda riksdag. I denna motion föreslogs, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag om billiga semesterresor för arbetstagare.

Motionen behandlades av *andra kammarens tredje tillfälliga utskott*, som i sitt utlåtande nr 4 anförde följande:

Det allmänna syftet med här ifrågavarande motion, nämligen att be-
reda tillfälle till billiga rekreationsresor och därmed på sitt sätt effektivera gällande semesterlagstiftning, finner utskottet väl i och för sig be-

hjärtansvärt. Statens järnvägar hava ock, som i de avgivna yttrandena framhållits, redan i åtskilliga avseenden vidtagit åtgärder för att underlätta dylika resor. Ytterligare åtgärder i samma syfte stå inför förverkligande, så snart förhållandena medgiva sådant ur trafikteknisk synpunkt. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till vad utskottet i sitt utlåtande nr 3 anfört i fråga om önskvärd utsträckning av gillighetstiden för järnvägarnas tur- och returbiljetter.

Av socialvårdskommittén har framhållits, att vid bifall till motionen den föreslagna reformen skulle komma att beröra sammanlagt 3—4 miljoner medborgare. Redan detta förhållande torde komma att vålla svårbemästrade, för att ej säga oöverstigligena trafikproblem. Och likväl har härvid endast sikte tagits på arbetstagare. Vid sidan av dessa finnas i vårt land stora grupper egna företagare, såsom hantverkare och småbrukare, vilka säkerligen i samma grad kunna göra anspråk på samhällelig hjälp i föreliggande syfte. Någon anledning att här särskilja dessa folkgrupper från de med motionen avsedda synes sålunda ej föreligga. Statens järnvägars egenskap av affärsdrivande verk samt förekomsten av enskilda järnvägar och andra trafikmedel, vilka vid en lösning av frågan jämväl torde böra tagas med i beräkningen, lägga därjämte hinder i vägen för realiserandet av motionärernas önskemål.

I sitt yttrande över motionen har socialstyrelsen framhållit vissa synpunkter såsom betydelsefulla vid bedömandet av här föreliggande spörsmål, nämligen att här i första hand föreligger en uppgift för den enskildes budgetplanering, att därutöver även insatser från det allmännas och organisationsväsendets sida lämpligen kunna komma i fråga och att det föreliggande oförnekliga sociala spörsmålet redan beaktats i olika avseenden, såsom genom åtgärder från järnvägarnas sida, i turistföreningens, folkrorelsernas rese- och semesterorganisations, Resos, och andra liknande institutioners verksamhet, genom statligt understöd till fria sommarresor för barn och rabatterade resor för husmödrar etc. Flera av de sålunda vidtagna anordningarna hade visserligen hittills haft karaktären av försöksverksamhet, men förslag föreligger, enligt vad socialstyrelsen meddelat, om permanent organisation i väsentligt utvidgad skala. Socialstyrelsen har slutligen framhållit, att återgången till fredsförhållanden syntes vara ägnad att uppmuntra redan förefintliga strävanden på de områden, motionärerna tagit sikte på. Till vad socialstyrelsen sålunda anfört och åberopat kan utskottet ansluta sig.

Utskottet ansåg sig förhindrat att förordna igångsättande av någon särskild utredning om billiga semesterresor för arbetstagare och hemställda, att motionen icke måtte föranleda till någon andra kammarens åtgärd.

Andra kammaren biföll utskottets hemställan.

Med anledning av vad i motionen anförts angående semesterlönen i Norge har utskottet införskaffat upplysningar härom. Enligt till utskottet lämnade uppgifter har i Norge mellan arbetsgivareföreningen och arbetarnas fackliga landsorganisation träffats en överenskommelse, som beträffande lönen under semestern har följande lydelse:

Feriegodtgjörelsen beräknas med 4,5 % av vedkommandes utbetalte arbetsfortjeneste i ferieåret. Har arbeideren i ferieåret hatt sykdomsfravær legiti-

mert av trygdekassen, skal fortjenesten tillegges et belöp svarende til hans timelönn på fraværstiden multiplisert med antall timer sykdomsfravær begrenset til 3 måneder.

Dog skal enhver arbeider være sikret en minimumsgodtgjørelse etter følgende beregning:

4,5 % av den timelönn (eventuelt omregnet fra ukelönn) som 15. mai i det år ferie gis gjelder for hans vanlige arbeide, multipliseres med antallet av hans lønnete timer i bedriften. Til dette belöp legges 20 %. Har arbeideren i ferieåret hatt sykdomsfravær legitimert av trygdekassen økes antallet av lønnete timer med antall timer sykdomsfravær, begrenset til 3 måneder.

Arbetslagare erhålla enligt semesterlagen lön under semestern. De arbetslagare, som äro avlönade med tidlön, beräknad för vecka eller längre tidsenhet, ha rätt att uppbära den å semestertiden belöpande lönen. Annan arbetslagare äger för varje semesterdag uppbära lön med belopp motsvarande hans genomsnittliga dagsinkomst under de dagar av kvalifikationsåret, å vilka han utfört arbete för arbetsgivarens räkning. För sistnämnda arbetslagare kan under vissa förutsättningar överenskommelse träffas om annan beräkning av lönen än den i lagen angivna.

Utskottet.

I motionen föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till ökad »semesterersättning» för arbetslagare. Med semesterersättning menas i semesterlagen den särskilda ersättning som arbetslagare skall erhålla, om han lämnar sin anställning eller entledigas därifrån innan han åtnjuter semester eller semesterlön. Av motionen framgår emellertid, att motionärerna med uttrycket semesterersättning närmast avse den lön som under semestern skall utgå till arbetslagare.

Semesterns huvudsyfte är att bereda vila och rekreation. Om semestern skall utnyttjas på ett tillfredsställande sätt, uppstå emellertid för många inkomsttagare med små inkomster svårslösliga ekonomiska problem. I viss utsträckning ha dessa problem redan uppmärksamrats. Statligt understöd har lämnats till fria sommarresor för barn och rabatterade resor för husmödrar. Vidare kan i detta sammanhang hänvisas till den verksamhet som bedrivs av Reso, folkrörelsernas rese- och semesterorganisation, svenska turistföreningen och andra enskilda sammanslutningar. En utbyggnad av statens och de enskilda sammanslutningarnas verksamhet i syfte att bereda personer med begränsade ekonomiska resurser bättre möjligheter till vila och rekreation under semestern är synnerligen önskvärd. Däremot torde det icke vara möjligt att lösa arbetslagarnas svårigheter med semesterkostnaderna i enlighet med i förevarande motion angivna riktlinjer.

Det kan i och för sig vara ganska rimligt, att lönen under semestern utgår med högre belopp än annars. Av motionen framgår, att syftet med motionärernas förslag är att låta arbetslagarna bära kostnaderna för arbetslagarnas ökade utgifter under semestern. Det av motionärerna åsyftade resultatet torde emellertid icke kunna uppnås med motionärernas förslag. Om arbetslagarna genom lag förpliktas att till arbetslagarna under semestern

betala högre lön än eljest, så komma självfallet arbetsgivarna att vid löneförhandlingar med arbetstagarna kalkylera med denna omständighet, och arbetstagarna kunna befaras själva få bära sina ökade levnadskostnader under semestern genom att under övriga delar av året erhålla mindre lön än de eljest skulle ha erhållit. Även för de arbetstagare som avlönas av staten blir frågan om högre lön under semestern närmast en rent löneteknisk fråga.

Av praktiska skäl kan det måhända i vissa fall vara lämpligt att arbetstagarna erhålla högre lön under semestern än eljest. Denna fråga bör emellertid kunna lösas genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 mars 1947.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Holmbäck*, Linder, Wistrand, Forsslund, Löfvander, Hage och Björkman;

från andra kammaren: herrar Olovson i Västerås*, Hagård, Hellbacken*, Johnsson i Kastanjegården, Hermansson*, Cruse, fru Johansson och herr Hedlund i Rådom.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.